

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

CRAI Biblioteca
Fons Antic

**Accions derivades de la realització d'un TFM
basat en el fons de la Biblioteca de Fons Antic**

**9a Jornada de Bones Pràctiques del CRAI
23 de febrer de 2022**

**Núria Cangròs i Alonso
ncangros@ub.edu**

Des de l'any 2017 una de les grans prioritats del CRAI Biblioteca de Fons Antic és donar visibilitat al nostre fons bibliogràfic per tal d'apropar-lo a professors i estudiants, amb la finalitat de dinamitzar la col·lecció com a objecte d'estudi i millorar la docència i l'aprenentatge.

Les iniciatives dedicades al suport a la docència i a la innovació docent que desenvolupem són:

- Sessions de formació presencials i virtuals
- Pràctiques curriculars i no curriculars
- Aprenentatge basat en projectes
- Suport en el disseny d'activitats curriculars amb fons històriques
- Propostes de TFGs i TFMs basats en el nostre fons

Aquesta darrera iniciativa consisteix en 17 catàlegs de propostes de TFG/TFM sobre diverses disciplines per a graus i màsters que s'imparteixen a les Facultat de Belles Arts, Filologia i Comunicació, Geografia i Història, Informació i Mitjans Audiovisuals, i Matemàtiques i Informàtica. L'elaboració de treballs basats en el nostre fons, a més a més de ser una bona eina de suport a la docència, ens permet, a la vegada, a partir de la investigació duta a terme per l'estudiant, aprofundir en el coneixement del nostre fons.

L'exemple que volem presentar avui són les accions que s'han derivat d'un treball del Màster de Biblioteques i Col·leccions Patrimonials elaborat a partir dels fons procedents de la Biblioteca de la Casa d'Osuna conservats a la Biblioteca de Fons Antic, una part dels quals ja es trobaven identificats al catàleg i a la base de dades d'Antics Posseïdors. Es tracta del TFM elaborat per la Núria Cangròs i Alonso, titulat *La Biblioteca de la Casa d'Osuna: una aproximació a partir de les fonts arxivístiques i bibliogràfiques* i disponible al Dipòsit Digital de la UB: <http://hdl.handle.net/2445/181146>

La Biblioteca de la Casa d'Osuna va ser una de les biblioteques privades més importants del segle XIX a Espanya i va arribar a tenir uns 35.000 volums. Es tracta d'una biblioteca de biblioteques, formada per les col·leccions de les diferents cases nobiliàries que es van anar integrant a la Casa d'Osuna. La fallida econòmica de la Casa l'any 1882 va permetre a l'Estat comprar la col·lecció. Va repartir-la entre diverses biblioteques espanyoles: la BNE, les biblioteques del Congrés i del Senat i 10 biblioteques universitàries, entre elles la Biblioteca de la Universitat de Barcelona. A l'Arxiu Històric es conserva una correspondència que ens permet saber com es va dur a terme el repartiment entre les biblioteques universitàries i dues llistes amb els títols de totes les obres que es van enviar.

A la Universitat de Barcelona van arribar unes 1.200 edicions (entre llibres i fulletons), de les quals actualment en tenim identificades una mica més de la meitat. Les obres es poden recuperar a través del catàleg i la base de dades d'Antics Posseïdors, sota tres encapçalaments diferents: "Osuna (Família)", "Benavente, María Josefa Alonso Pimentel y Borja, Condesa-Duquesa de" i "Infantado (Família)".

Les marques que ens permeten identificar els exemplars procedents de la Casa d'Osuna són diverses: supralibros (és a dir, un escut, monograma, etc. que identifica el propietari i que es daura a la coberta), segells, etiquetes i signatures topogràfiques.

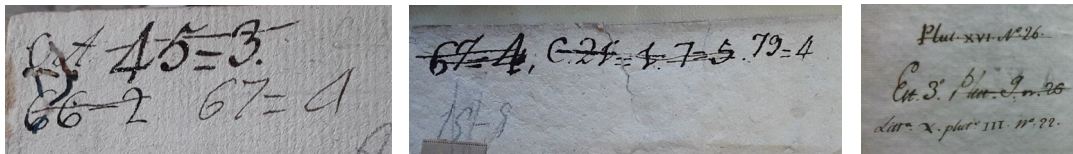
- Supralibros:

- Etiquetes i segells:

- Signatures topogràfiques:

D'aquestes, a Fons Antic només havíem tingut en compte fins ara els supralibros, les etiquetes i els segells, però la realització del treball ha permès identificar un bon grup d'exemplars que només tenen la signatura topogràfica original i per tant, augmentar el nombre d'exemplars identificats i tenir un millor control dels llibres d'aquesta procedència.

- Acció derivada: fer una revisió de la descripció de les marques de propietat de tots els exemplars identificats fins ara, per tal d'incorporar-les en els registres d'exemplar.

La revisió i l'estudi dels exemplars en relació a les marques que presenten també ha permès associar alguna d'aquestes marques no només a la Biblioteca de la Casa d'Osuna en general sinó també a un dels titulars de la Biblioteca en concret i, per tant, poder conèixer millor les diferents subcol·leccions.

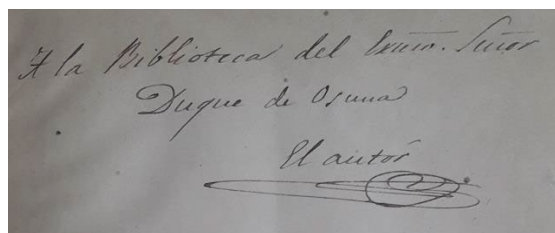
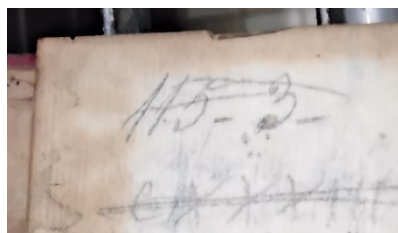
- Acció derivada: fer una revisió dels registres d'autoritat associats a la Biblioteca de la Casa d'Osuna, així com de les entrades secundàries utilitzades en els registres bibliogràfics en relació a les marques de l'exemplar associat.

Dels tres encapçalaments utilitzats actualment, proposem passar a utilitzar-ne un total de sis. Un de genèric "Biblioteca de la Casa d'Osuna" que constarà a tots els registres bibliogràfics i altres cinc d'específics que indicaran una subcol·lecció en concret en funció de les marques de propietat presents en l'exemplar.

La proposta és la següent:

- Biblioteca de la Casa d'Osuna
 - Osuna, Pedro de Alcántara Téllez Girón y Pacheco, Duque de
 - Osuna, Mariano Téllez-Girón y Beaufort, Duque de
 - Benavente, María Josefa Alonso Pimentel y Borja, Condesa-Duquesa de
 - Biblioteca de la Casa de l'Infantado
 - Infantado, Pedro Alcántara de Toledo, Duque del

La col·lecció de la Biblioteca de la Casa d'Osuna va anar creixent fins l'any 1882, quan la Casa entra en fallida econòmica. Per tant, hi trobem exemplars del que avui en dia considerem fons antic (tots aquells impresos fins l'any 1820) com exemplars de fons modern (posteriors a 1820). Els exemplars de fons antic es troben als dipòsits de la Biblioteca de Fons Antic i, possiblement, en podríem trobar a la Biblioteca de Dret. Pel que fa als exemplars de fons modern, per ara s'han identificat exemplars a la Biblioteca de Lletres i pensem que, en funció de la temàtica del llibre, potser es van repartir entre algunes altres biblioteques i actualment formarien part de diferents col·leccions patrimonials. Les marques de propietat que podem trobar en els exemplars impresos a partir de 1821 són les següents:

- Acció derivada: localitzar aquests exemplars de fons modern per tal d'incloure la informació de les marques en el registre d'exemplars i afegir les entrades secundàries de propietari anterior al registre bibliogràfic. D'aquesta manera, podrem oferir a l'investigador accés a la totalitat dels exemplars procedents de la Biblioteca de la Casa d'Osuna. En cas que alguna biblioteca en localitzi algun, us preguem que ens ho feu saber.

La Biblioteca de Fons Antic forma part del grup de treball de Patrimoni Bibliogràfic de REBIUN, on també hi ha les altres nou biblioteques universitàries que van rebre exemplars procedents de la Biblioteca de la Casa d'Osuna. Durant l'any 2020 aquest grup va engregar un projecte de reconstrucció de la Biblioteca de la Casa d'Osuna amb el doble objectiu d'aprofundir en el coneixement de la història de la Biblioteca com a entitat, i d'identificar, localitzar i donar accés a tots els exemplars que en van formar part.

- Acció derivada: fer una proposta al grup de treball d'uniformització dels encapçalaments a incorporar al catàleg i de la manera de descriure les marques.

En conclusió, totes aquestes accions derivades d'un TFM basat en el nostre fons ens han de permetre conèixer i descriure millor el nostre fons, oferir una informació més acurada a l'investigador i facilitar-li l'accés als exemplars.